

Kasvulle yllättävä este

PUUNKORJUU- JA PUUNKULJETUSYRITYKSET

TUTKIJA JUHO SOIRINSUO JA ERIKOISTUTKIJA PEKKA MÄKINEN, METLA, juho.soirinsuo@helsinki.fi, pekka.makinen@metla.fi • KUVAT: ARTO MUTIKAINEN

Yrittäjien mukaan yksi haastavimmista tehtävistä kasvussa on pätevän henkilökunnan löytäminen. Tutkimuksessa haastateltiin yhteensä 46 suuren kasvuyrityksen yrittäjää puunkorjuu- ja puunkuljetusaloilta. Näistä 32 yrittäjää eli 70 prosenttia ilmoitti ongelmista rekrytoinnissa. Osa yrittäjistä ilmoitti suoraan, että henkilöstöpula on esteenä kasvulle ja osa on siirtynyt käyttämään yhä enemmän alihankintaa työmäärästä selviytymiseksi. Myös alihankijat kärsivät samoista ongelmista. On hyvä muistaa, että molemmat alat ovat suurista investoinneistaan huolimatta selvästi työvoimavaltaisia. Vaikka kalustoa ja laitteistoa kehitetään jatkuvasti, eivät investoinnit niihin kannata, jos tarjolla ei ole osavaa henkilöstöä.

HENKILÖSTÖPULA KASVUN ESTEENÄ

Yrittäjähaastattelut suoritettiin syksyllä 2008. Yllättävä seikka henkilöstöpula ei ole siksi, että se olisi uusi ilmiö vaan se, että se ei ole. Molemmilla toimialoilla työvoiman saatavuus on ollut ongelma jo vuosikymmeniä ja siitä on käyty paljon keskustelua. Mitään ei kuitenkaan näyttäisi tapahtuneen.

On hyvin yllättävää, että näin suuri osa yrittäjistä kärsii henkilökuntapulasta. Oman osansa tilanteeseen tuo tietysti se, että yritykset sijaitsevat maaseudulla hyvinkin pienillä paikkakunnilla, mutta luku on kuitenkin korkea. Työvoimapula näyttäisi olevan krooninen ongelma – jota se on ollut jo

pitkään. Osa syyttää kuljetuspuolen työvoimapulasta alan omia juuriaan, kun palkkaa on maksettu vähemmän mitä pitäisi. Myös lakisääteinen maksimityöaika kuljetuspuolella on lyhentynyt. Tästä huolimatta olisi koulutuspolitiikkaa pitänyt kehittää pitkäjänteisesti, koska viimekädessä koulutuspolitiikalla on keskeinen merkitys osavan työvoiman luomisessa. Pitkäjänteinen kehitys tarkoittaa sitä, että koulutustarpeita pitäisi tutkia jatkuvasti ja kohdentaa koulutusresursseja sinne, minne työpaikkoja syntyy.

Tilanne viittaa koulutuspolitiikan systemaattiseen väärinarviointiin, jonka seurauksena alan yrittäjät kärsivät ja samalla koko yhteiskunta. Kyse on rakennetyöttömyydestä. Samaan aikaan, kun korkeasti

koulutettuja jää työttömiksi, kärsivät hyvin perinteikkäät ja tärkeät toimialat työvoimapulasta. Ihmisiä koulutetaan väärinä määrinä väärille aloille väärin odotuksin. Ilman nopeita muutoksia tilanne on tuskin lähitulevaisuudessa helpottumaan päin: useissa haastatelluissa yrityksissä on paljon kohta eläkkeelle jäävää henkilökuntaa. Tilanne vaatii yrittäjiltä kohtuuttomia ponnisteluja työvoiman saamiseksi ja tähän on puututtava kohdentamalla koulutusresurssija uudelleen pikaisesti.

TÄRKEÄ TYÖLLISTÄJÄ

Toimialoina puunkorjuu- ja puunkuljetussektorit ovat pienyritysvetoisia ja hyvin tärkeitä työllistäjiä maaseudulla. Suomessa toimivat noin 2 500 puunkorjuuyritystä ja 1 500 puunkuljetusyritystä työllistävät yhteensä noin 9 000 henkeä. Tutkimuksessa pyrittiin vastaamaan kysymykseen siitä, miksi toiset yritykset onnistuvat kasvamaan kannattavammin kuin toiset. Näiden kahden toimialan yritysten kannattava kasvu on tärkeää paitsi itse yritysten, myös kansantalouden, metsäsektorin toimivuuden ja maaseutujen elinvoimaisuuden kannalta.

Yritysten toimintaympäristö on muuttunut 2000-luvulla monella tapaa, kun suuret metsäyhtiöt ovat puunkorjuun ja -kuljetuksen ulkoistamisen lisäksi alkanee vaatia yrityksiltä yhä suurempien ja laajempien kokonaisuuksien hoitoa. Tilanne on molemmilla aloilla uusi, mutta luo aivan uudella tavalla kasvumahdollisuuksia yrittäjille. Tilannetta kuvaa hyvin se, että vain neljä yrittäjää haastatelluista 46:sta sanoi asiakkaan roolin olleen pieni kasvupäätöstä tehtäessä.

KOULUTUSPOLITIikka KESKEISESSÄ ASEMASSA

Vuoden 2010 lopussa päättyvässä Kasvun eväät -hankkeessa on keskitytty tarkemmin alan kasvuyritysten ongelmiin. Tässä vaiheessa voidaan jo sanoa, että yritysten kasvussa työvoima saatavuus on keskeisessä asemassa ja se onkin yksi hankkeen keskeinen sanoma. Molemmat alat ovat enemmän työvoimavaltaisia kuin pääomavaltaisia. Koulutuspolitiikassa pitäisi

muistaa, että vaikka puunkorjuu- ja kuljetusalat eivät välttämättä ole yhtä "trendikäitä" kuin esimerkiksi IT-sektori, on näillä aloilla tarjottavana varmoja ja pysyviä työpaikkoja, joita ei tulla koskaan ulkoistamaan Suomen ulkopuolelle. Käytetään puuta sitten mihin tahansa – paperin valmistukseen, energian tuotantoon tai rakentamiseen – on se pakko ensin kaataa ja kuljettaa kohdepaikkaan. Ratkaisuksi ongelmaan ei riitä pelkkä koulutuspaikkojen lisääminen vaan myös alan imago tarvitsee kohotusta. Hyvällä ja vetovoimaisella imagoilla on oleellinen merkitys, jotta opiskelijamäärät saataisiin kasvuun. ○

◁ *Puu on käyttötavasta riippumatta ensin kaadettava ...*

△ *... ja sitten kuljetettava kohdepaikkaan, ja tähän tarvitaan osaavia henkilöitä.*

Kasvun eväät tutkii kasvua

Syksyllä 2007 käynnistyi Metsämiesten säätiön rahoittama ja TTS tutkimuksen koordinoima Kasvun eväät -tutkimusohjelma. Hankkeen tarkoituksena on edistää metsä- ja puualan pienyritysten kasvua tukemalla alan kasvuyrityksiä sekä aktivoimalla potentiaalisia kasvuyrityksiä kasvattamaan liiketoimintaansa. Hankkeessa on mukana viisi osahanketta, jotka kattavat seitsemän toimialaa metsäsektorilta. Helsingin yliopistossa, Taloustieteen laitoksella on meneillään metsäkone- ja puunkuljetusyritysten kasvua käsittelevä osahanke Metsäkone- ja kuljetusyrityksen kasvutavat ja niiden vaikutus yrityksen kannattavuuteen. Hankkeessa on saatu paljon lupaavia tuloksia yritysten kasvusta, jotka ovat nähtävillä hankkeen kotisivuilla (www.tts.fi/kasvunevaat).